

ЕВРОПЕЙСКА КОМИСИЯ

Брюксел, 17.7.2012 г.
COM(2012) 392 final

**СЪОБЩЕНИЕ НА КОМИСИЯТА ДО ЕВРОПЕЙСКИЯ ПАРЛАМЕНТ, СЪВЕТА,
ЕВРОПЕЙСКИЯ ИКОНОМИЧЕСКИ И СОЦИАЛЕН КОМИТЕТ И КОМИТЕТА
НА РЕГИОНИТЕ**

**Засилено партньорство в рамките на европейското научноизследователско
пространство за върхови постижения и растеж**

(текст от значение за ЕИП)

{SWD(2012) 211 final}

{SWD(2012) 212 final}

СЪОБЩЕНИЕ НА КОМИСИЯТА ДО ЕВРОПЕЙСКИЯ ПАРЛАМЕНТ, СЪВЕТА, ЕВРОПЕЙСКИЯ ИКОНОМИЧЕСКИ И СОЦИАЛЕН КОМИТЕТ И КОМИТЕТА НА РЕГИОНИТЕ

Засилено партньорство в рамките на европейското научноизследователско пространство за върхови постижения и растеж

(текст от значение за ЕИП)

1. ЕНП в нов икономически и политически контекст

Да се подобри научноизследователската дейност в Европа, за да се насърчи растежът и създаването на работни места

Знанията са разменната монета на новата икономика. Поради това за постигането на трайно икономическо възстановяване и за утвърждаването на Европа в новия световен ред от решаващо значение е да се изгради капацитет за научни изследвания и иновации от световна класа.

Преките чуждестранни инвестиции в ЕС (ПЧИ) в областта на НИРД се запазват на същото ниво, което рязко контрастира с тенденцията към намаляване на общите ПЧИ¹. Само че показателите за научно качество, върхови постижения и въздействие говорят за отслабване на световната позиция на ЕС и за непрекъсната емиграция на талантливите учени.

Комисията предложи бюджетът на ЕС за НИРД да се увеличи на 80 милиарда евро в рамките на програма „Хоризонт 2020“, а държавите членки подкрепиха целта на ЕС в научноизследователска дейност да бъдат инвестирани средно 3 % от БВП на ЕС до 2020 г. За да постигне максимална възвращаемост на тази инвестиция обаче, Европа трябва да повиши ефективността, ефикасността и върховите постижения на публичната система за научни изследвания.

Ето защо **европейското научноизследователско пространство (ЕНП)** е в центъра на стратегията „Европа 2020“ и на нейната водеща инициатива „Съюз за иновации“², а Европейският съвет призова изграждането на ЕНП да приключи до 2014 г.³. Инициативата „Съюз за иновации“ има за цел да гарантира, че новите, основани на знания продукти и услуги допринасят съществено за растежа и работните места, но за

---

¹ *Internationalisation of business investments in R&D and analysis of their economic impact* („Интернационализация на бизнес инвестициите в НИРД и анализ на икономическото им въздействие“) — предстоящо проучване за Генерална дирекция „Научни изследвания и иновации“ на Комисията.

² COM(2010) 546.

³ „Европа се нуждае от единно научноизследователско пространство, за да привлече таланти и инвестиции. Ето защо оставащите пропуски трябва бързо да бъдат отстранени, а изграждането на европейското научноизследователско пространство да приключи до 2014 г., така че да се създаде истински единен пазар на знания, научни изследвания и иновации.“ Заключение на Европейския съвет, февруари 2011 г.; Заключение на Европейския съвет от март 2012 г.

постигането на тази цел е жизнено необходима научна база от действително световна класа.

Друга ключова цел за ЕНП е да се намали отливът на учени, особено от региони, в които научноизследователската дейност е по-слабо развита, както и да се понижат съществуващите различия между регионите по отношение на резултатите от научните изследвания и иновациите, като стремежът е да бъдат реализирани върхови постижения на територията на целия ЕС посредством интелигентна специализация.

Както и в предложението на Комисията за „Хоризонт 2020“, всичко това трябва да се постигне чрез прилагането на правила и процедури, които са възможно най-опростени от гледна точка на използващите ги.

Да се дефинира ЕНП — да се отворят за съвместна работа и връзки помежду им системите за научни изследвания в ЕС

ЕНП е съставено от националните системи за научни изследвания на 27-те държави членки, които системи се финансират от националните данъчни приходи. Те ще останат обособени, доколкото това е от полза за ЕС и отделните държави членки, което ще даде на Европа възможност да увеличи своето научно, културно и географско многообразие. Жизнено важно е държавите членки и регионите да изградят свои собствени системи за научни изследвания, основаващи се на собствените им силни страни и на интелигентна специализация. За да може обаче да се изгради ЕНП, което е конкурентоспособно в световен мащаб, което позволява на Европа да играе водеща роля в справянето с големите предизвикателства и в което участват всички държави членки, националните системи трябва да са по-отворени една към друга и към света и да бъдат по-силно обвързани помежду си и оперативно съвместими.

В резултат на това ще се засили както конкуренцията, така и сътрудничеството. Конкуренцията гарантира, че средствата се отпускат на най-добрите изследователи и научноизследователски екипи, докато сътрудничеството от една страна дава възможност на най-блестящите умове да работят заедно, за да ускорят научните открития за справяне с големите предизвикателства (застаряване на населението, енергийна сигурност, мобилност, замърсяване на околната среда и т.н.), а от друга предотвратява излишното дублиране на национални научни изследвания и инвестиции в инфраструктура.

С оглед на идеята за „открити иновации“ (*open innovation*) и предвид факта, че при занимаването с научна дейност все по-често се залага на сътрудничество, да се приключи изграждането на ЕНП означава също така да се реализира „петата свобода“⁴ — свободно движение на изследователи и научни знания, включително по цифров път⁵. Следното определение на ЕНП се основава на Договора от Лисабон⁶ и на заключенията на Европейския съвет: *Европейското научноизследователско пространство (ЕНП) представлява обединено научноизследователско пространство, отворено към света и основано на вътрешния пазар, в което изследователите, научните познания и технологиите се движат свободно и чрез което Съюзът и държавите членки*

⁴ Заключение на председателството на Европейския съвет 7652/1/08 от март 2008 г.

⁵ Под това се разбира безпроблемно онлайн пространство за обмен на знания и технологии – „цифрово ЕНП“.

⁶ Вж. член 179 от Договора за функционирането на Европейския съюз.

укрепват своите научни и технологични основи, както и своята конкурентоспособност и възможността да се справят с общи усилия с големите предизвикателства.

Приоритети на ЕНП

Въз основа на анализа на силните и слабите страни на европейските системи за научни изследвания⁷ и на общата цел до 2014 г. да бъдат въведени трайни съществени промени в резултатите и ефективността на научноизследователската дейност в Европа, приоритетите на ЕНП са следните:

- **По-ефективни национални системи за научни изследвания** – включително засилване на конкуренцията в границите на една държава и запазване или дори повишаване на инвестициите в научни изследвания;
- **Оптимално транснационално сътрудничество и конкуренция** — разработване и изпълнение на общи научноизследователски програми във връзка с големите предизвикателства, повишаване на качеството чрез открита конкуренция в цяла Европа, а така също изграждане и ефективно използване на ключови структури за научноизследователска дейност на общоевропейско равнище;
- **Отворен пазар на труда за изследователите** — да се гарантира премахване на пречките пред мобилността и обучението на изследователите и да се осигурят привлекателни перспективи за професионално развитие;
- **Равенство между половете и застъпване на политиката за равнопоставеност между половете в научноизследователската дейност** — да се сложи край на загубата на таланти, която не можем да си позволим; да се разнообразят гледните точки и подходите в научноизследователската дейност и да се насърчават върховите постижения;
- **Оптимален обмен и трансфер на научни знания, както и достъп до тях, включително с помощта на цифровото ЕНП** — да се осигури достъп до научните знания и усвояването им от всички.

Реализирането на ЕНП ще доведе до повишена ефикасност, качество и въздействие и ще предостави нови възможности на всички държави членки. То представлява шанс за държавите членки с по-ниски резултати да ускорят реформите в своите системи за научни изследвания, като заложат на подход за интелигентна специализация, което от своя страна ще допринесе за преодоляване на различията в нивото на иновации. „Хоризонт 2020“ и структурните фондове ще подпомогнат държавите членки в това начинание.

Международното измерение на ЕНП е жизненоважна и неделима част от него, която го обвързва с други области. Този аспект на ЕНП ще бъде разгледан по-късно през 2012 г. в отделно съобщение относно стратегическия подход за засилване и съсредоточаване

---

⁷ Вж. Предварителна оценка на въздействието, резултатите от обществената консултация за ЕНП <http://ec.europa.eu/research/era/> и становището на Комитета за европейското научноизследователско пространство 1215/11 от декември 2011 г.

на международното сътрудничество на ЕС в областта на научните изследвания и иновациите.

Настоящо състояние

Изграждането на ЕНП не започва от нулата. От 2000 г. насам ЕС, държавите членки, другите държави участнички и заинтересованите страни са постигнали значителен напредък.

Примери за напредък при изграждането на ЕНП

Няколко последователни **рамкови програми** допринесоха за изграждането на ЕНП чрез преки⁸ и непреки действия, включително важни **инициативи на Комисията**:

- Европейският съвет за изследвания, с който се насърчава конкуренцията на европейско равнище за достигането на върхови постижения в авангардните научни изследвания;
- Проектите ЕНП-NET, с които се координират европейските, националните и регионалните научноизследователски програми (например E-Rare, която координира близо половината от научните изследвания на редки болести в Европа);
- Инициативите по член 185, които съчетават европейски, национални и регионални действия в единни европейски програми (например инициативата по метрология EMRP, в която са обединени 44 % от ресурсите в областта на науката за измерванията в целия ЕС);
- Действията по програма „Мария Кюри“, които дадоха възможност за мобилност на над 60 000 изследователи.

Инициативи на държавите членки:

- Действия за постигане на координирана политика в областта на научноизследователските инфраструктури, например създаване на Европейски стратегически форум за научноизследователски инфраструктури (ESFRI), който изготви първата по рода си Европейска пътна карта за научноизследователски инфраструктури⁹, а така също две европейски научноизследователски инфраструктури¹⁰, които получиха статут от Европейския консорциум за научноизследователска инфраструктура (ERIC)¹¹; много други инициативи са в ход или са запланувани¹²;

⁸ Научна подкрепа от Съвместния изследователски център за политиката на ЕС

⁹ http://ec.europa.eu/research/infrastructures/pdf/esfri-strategy_report_and_roadmap.pdf

¹⁰ Проучване за здравословното състояние, застаряването и пенсионирането в Европа <http://www.share-project.org/> и Инфраструктура за общи езикови ресурси и технологии <http://www.clarin.eu/external/> [Европейското проучване в областта на социалните науки подаде заявление за статут ERIC през март 2012 г.]

¹¹ http://ec.europa.eu/research/infrastructures/index_en.cfm?pg=eric

¹² Изпълняват се десет от 40-те проекта от пътната карта на Европейския стратегически форум за научноизследователски инфраструктури, напр. миналата година бяха открити три инфраструктури в областта на биологичните науки — *Analysis and Experimentation on Ecosystems*

- Съвместното планиране¹³ за справяне с големите предизвикателства набира инерция и се радва на политическа ангажираност — например споразумението между държавите членки от 2010 г. относно насоките за рамкови условия за съвместно планиране на научноизследователската дейност¹⁴; отделен пример е Съюзът за европейски научни изследвания в областта на енергетиката, който ще провежда общоевропейски изследователски програми в рамките на план SET¹⁵;
- Европейското партньорство за изследователи¹⁶, което води до подобрени перспективи за професионално развитие на изследователите в нарастващ брой институции – благодарение на него се налага използването на предложените от Комисията Европейска харта на изследователите и Кодекс за поведение при подбор на изследователи¹⁷ („Хартата“ и „Кодекса“), които някои държави членки са транспонирани в националното си законодателство, като при това са създали стимулиращи рамки¹⁸ и са постигнали много добри резултати
- Съвместна работа по трансфера на знания¹⁹, която гарантира, че държавите членки са предприели политики за разпространението на знания;

Общностите на знанието и иновациите в рамките на **Европейския институт за иновации и технологии** подпомагат създаването на общоевропейски партньорства за научни изследвания, иновации и образование — те трябва да станат част от „Хоризонт 2020“.

Напредъкът в различните области на ЕНП и в различните държави членки обаче е неравномерен. Научноизследователските инфраструктури например успяха да се възползват от комбинацията от стратегически орган, пътна карта и регламентиране, докато съвместното планиране се бави и не са достигнати оптимални нива на конкуренция. Също така разликите между по-напредналите и изоставащите държави членки са особено осезаеми по отношение на способите за разпространение на знания и условията и перспективите за професионално развитие на изследователите.

(ANAE), Systems Biology-Europe (ISBE), и EU Microbial Resource Research Infrastructure (MIRRI) [<http://europa.eu/rapid/pressReleasesAction.do?reference=IP/11/522>], а до края на 2012 г. ще започне изграждането на още 16 инфраструктури http://ec.europa.eu/research/infrastructures/index_en.cfm?pg=preparatory_phase_projects

13

COM(2008) 468.

14

http://ec.europa.eu/research/era/docs/en/voluntary_guidelines.pdf потвърдени от Заключения на Съвета 17166/10 от ноември 2010 г.

15

www.eera-set.eu ; COM(2007) 723.

16

COM(2008)317 и Заключения на Съвета 13671/08 от септември 2008 г.

17

Препоръка от Европейската комисия до държавите членки C(2005)576 — в Хартата се предвижда рамка за професионалното развитие на изследователите; Кодексът насърчава открити и прозрачни процедури за подбор и оценяване.

18

Напр. прегледът на прилагания от три години в Обединеното кралство конкордат (*Concordat to Support the Career Development of Researchers*) <http://www.vitae.ac.uk/> — март 2012 г.

19

Въз основа на Препоръката на Комисията относно управлението на интелектуалната собственост в дейностите по трансфер на знания и кодекс на добрите практики за университетите и другите публични научноизследователски организации C(2008)1329.

2. ПРАГМАТИЧЕН ПОДХОД КЪМ ПРИКЛЮЧВАНЕ ИЗГРАЖДАНЕТО НА ЕНП ДО 2014 Г. — ОТГОВОРНОСТ И ДЕЙСТВИЯ

Предвид ограниченията във времето, най-ефективният и прагматичен начин да се спази срокът — 2014 г., е засилено партньорство в рамките на ЕНП между **държавите членки, Комисията и заинтересованите научноизследователски организации**²⁰ — по-задълбочено, по-всеобхватно и по-ефективно отпреди. Това означава **изначалното партньорство в рамките на ЕНП** между държавите членки и Комисията да се допълва, като при необходимост системно се привличат за участие заинтересовани организации, като *Science Europe* (която обединява финансиращи и научноизследователски организации).

Ясно определената роля на заинтересованите научноизследователски организации е нова и важна. Тя съответства на изразените от тях желаниа, на изказаните мнения при публичната консултация относно ЕНП и на нееднократните призови на Съвета²¹. В основата ѝ са предишните инициативи на заинтересованите страни, като пътната карта за ЕНП, изготвена от Европейската научна фондация (*European Science Foundation, ESF*)/Асоциацията на европейските ръководители на научноизследователски съвети (*European Association of the Heads of Research Funding and Research Performing Organisation, EUROHORCS*)²² и поредица от неформални тристранни симпозиуми²³ с участието на високопоставени представители на държавите членки, на организации, финансиращи научни изследвания и на Комисията, организирани от EUROHORCS и продължени от *Science Europe*.

Този подход е съсредоточен върху ключовите приоритети, основан е на поемането на отговорност и предприемането на действия, като всички страни се задължават да реализират конкретни подобрения в системата за научни изследвания на ЕС в рамките на своите компетенции.

По-долу са изложени реформите и действията, които трябва да бъдат осъществени до 2014 г. за всеки **приоритет**:

2.1. По-ефективни национални системи за научни изследвания

Откритата конкуренция на национално равнище е от решаващо значение, за да може да бъде извлечена максимална полза от инвестираните в научни изследвания публични средства. Сред най-добрите практики в това отношение, които би трябвало да бъдат въведени от всички държави членки, са следните:

- разпределяне на финансовите средства чрез открити покани за представяне на предложения, които се оценяват от комисии, съставени от водещи независими

---

²⁰ Федеративни и представителни органи на публични и частни участници в научноизследователска дейност (в т.ч. изследователи, университети, финансиращи и научноизследователски организации) и техните членове

²¹ Заклучения на Съвета 10231/08 от май 2008 г., 16767/08 от декември 2008 г., 9956/09 от май 2009 г.; Резолюции на Съвета 17159/09 от декември 2009 г., 10255/10 от май 2010 г.

²² 2009 ESF/EUROHORCS *Vision on a Globally Competitive ERA and their Road Map for Actions* („Визия за конкурентно в световен мащаб ЕНП и пътна карта за действия“)

²³ Лисабон 2009 г., Цюрих 2010 г., Тарту 2011 г., Блед 2012 г.

национални и международни експерти („партньорски проверки“²⁴), като това ще стимулира изследователите да достигнат конкурентоспособно в международен план ниво на резултати;

- оценяване на качеството на занимаващите се с научноизследователска дейност организации и екипи и на постигнатите от тях резултати, което да послужи при вземането на решения за институционално финансиране — партньорската проверка може да е част от цялостната оценка и в дългосрочен план да доведе до организационни промени.

Съотношението между тези два подхода може да варира, но те винаги трябва да се имат предвид при вземането на решения за финансирането на научните изследвания във всяка една държава членка, за да се преодолеят различията в резултатите, постигнати на територията на ЕС.

Държавите членки се приканват:

- да въведат конкурентно финансиране или да го увеличат чрез покани за представяне на предложения и институционални оценки — това да са основните способи за разпределянето на публични средства за научни изследвания и иновации, а ако е необходимо, да въведат и законодателни промени;
- да гарантират, че всички публични органи, натоварени с разпределянето на средства за научни изследвания, прилагат основните принципи на международната партньорска проверка.

Комисията:

- ще подпомага взаимното учене от опита на другите държави членки и обмена на добри практики между тях във връзка с премахването на пречките на национално равнище от правно и друго естество, с които се сблъсква ЕНП с оглед на приоритетите, набелязани в настоящето съобщение;
- ще подпомага държавите членки и регионите чрез платформата за интелигентно специализиране при използването на структурните фондове за разработването на научноизследователски капацитет и на стратегии за интелигентно специализиране, включително с подкрепа за съвместни научноизследователски програми в съответствие с целите на политиката на сближаване;
- ще подпомага Катедрите на ЕНП, чиято цел е да насърчават структурните промени в институциите, за да се повиши качеството на провежданите в тях научни изследвания до върхови постижения от световна класа.

²⁴ Основните принципи са посочени в „доброволните насоки за рамковите условия за съвместно планиране в областта на научните изследвания“, ERAC – GPC, 2010 г.

2.2. Оптимално транснационално сътрудничество и конкуренция

Съвместно справяне с големите предизвикателства

ЕС трябва да действа бързо и съгласувано, за да постигне мащаба на усилия и въздействието, необходими за справяне с големите предизвикателства при наличието на ограничени публични средства за научни изследвания. Стратегическите програми за научни изследвания, разработени в рамките на инициативите за съвместно планиране, са доказателство за ангажираността на държавите членки да се справят с големите предизвикателства, както се призовава в Декларацията от Лунд от 2009 г.²⁵ и от Съвета²⁶. Съвместното планиране е в състояние също така да укрепи по-успешно сътрудничеството с международните партньори. До момента обаче съвместното планиране все още не е широко разпространена практика. Най-важното е да се насърчат транснационалните научни изследвания и иновации посредством възползване от полезните взаимодействия между националните и международните програми, като стратегически се съгласува отпускането на различните източници на финансиране на национално равнище и други средства на равнище ЕС, а не да се прибягва единствено до трансгранично финансиране. Степента на съгласувано отпускане на финансиране към момента е твърде ниска, за да може да повлияе сериозно върху големите и комплексни предизвикателства²⁷. Това се дължи отчасти на разликите между националните правила за финансиране и процедури за подбор, но е въпрос също така и на политическа воля.

Трябва да бъдат създадени необходимите условия, за да може всички държави членки да се възползват от засиленото трансгранично сътрудничество и конкуренция, като за целта е необходимо:

- да се определят общи приоритети и съвместни научноизследователски програми на базата на инициативите за съвместно планиране и на приноса на стратегическите, ориентирани към бъдещето, дейности;
- да се провеждат съвместни научноизследователски програми, когато е възможно, чрез съвместни или поне синхронизирани между държавите членки покани за представяне на предложения, въз основа на съвместни международни партньорски проверки, благодарение на които се получават сравними оценки за всички предложения. Това ще гарантира общоевропейска конкуренция, ползите от която вече са широко признати от държавите членки (почти всички често участват в съвместни покани за представяне на предложения по проектите ERA-NET, като някои именно поради тази причина решават да отпуснат национално финансиране на изследователи от списъка с резерви на Европейския научноизследователски съвет). По този начин ще се открият силните и слабите страни на отделните държави членки във всяка

25

http://www.se2009.eu/polopoly_fs/1.8460!menu/standard/file/lund_declaration_final_version_9_july.pdf Подписана от 350 изследователи, финансови институции, представители на бизнеса и политици на конференцията „Нови светове, нови решения“, организирана от шведското председателство през юли 2009 г. и подкрепена от Съвета http://ue.eu.int/uedocs/cms_data/docs/pressdata/en/intm/110310.pdf

26

27

Транснационалното финансиране възлизаше на едва 0,8 % от държавните бюджетни кредити или разходи за научноизследователска и развойна дейност (GBAORD) през 2010 г.

сфера, което ще е от полза за държавите членки при вземането на решение в коя област да се специализират;

- съвместно да се изпълнят и/или финансират покани за представяне на предложения и проекти на базата на досегашния опит и на съдържащите се в „Хоризонт 2020“ разпоредби за публично-публичните партньорства. Това изисква националните правила за финансиране да бъдат съвместими помежду си и приведени в съответствие с общите европейски стандарти.

Когато е целесъобразно, съвместните научноизследователски програми трябва да се изпълняват в сътрудничество с държави извън ЕС.

Държавите членки се приканват:

- да повишат усилията за провеждане на съвместни научноизследователски програми, чиято цел е справяне с големите предизвикателства, като обменят информация за дейности в договорени приоритетни области и гарантират, че са отпуснати достатъчно финансови средства на национално равнище, които са стратегически съгласувани на равнището на ЕС в тези области, както и че се провеждат общи последващи оценки;
- да гарантират взаимно признаване на оценките, съобразени с международните стандарти за партньорски проверки, като на базата на тези оценки се вземат решенията за финансиране на национално равнище;
- да премахнат пречките от правно и друго естество пред трансграничната оперативна съвместимост на националните програми, за да позволят съвместно финансиране на действия, включително сътрудничество с държави извън ЕС, когато е целесъобразно.

Заинтересованите научноизследователски организации се приканват:

- да се договорят за общи принципи на финансиране — допустими разходи, отчетни изисквания и т.н., за да може националните научноизследователски програми да са съвместими помежду си, оперативно съвместими (на трансгранично ниво) и по-лесни за изследователите;
- да доразработят и въведат моделите за трансгранично сътрудничество *Lead Agency* („Водеща агенция“), *Money Follows Cooperation Line* („Парите следват сътрудничеството“), *Money Follows Researcher* („Парите следват изследователя“) и други;
- да изпробват прилагането на синхронизирани покани за представяне на предложения, придружени при възможност от единна международна партньорска оценка на предложенията, въз основа на която се вземат решенията за финансиране.

Комисията:

- ще продължи да създава и да насърчава публично-публичните партньорства и да участва в тях, за да може да се справи с големите предизвикателства, набелязани в Съобщението относно партньорството в научните изследвания и

иновациите²⁸, за да привлече инвестиции от страна на държавите членки и да гарантира тясно сътрудничество със съответните дейности по линия на „Хоризонт 2020“;

- въз основа на информацията, предоставена от държавите членки, ще води отчетност за дейностите в договорените приоритетни области, за да могат да бъдат идентифицирани силните и слабите страни, пропуските и дублирането;
- ще подпомага държавите членки и организациите, финансиращи научни изследвания, при провеждането на съвместни международни партньорски оценки и при определянето на общи стандарти за финансиране — напр. чрез знак „Одобрено от ЕНП“, с който се признават най-добрите практики в трансграничните научноизследователски дейности.

Ефективно инвестиране в научноизследователски инфраструктури и ефективното им използване

За реализирането на върхови научноизследователски постижения са необходими научноизследователски инфраструктури (НИ) и съоръжения на световно равнище, включително електронни научноизследователски инфраструктури (е-НИ), основани на ИКТ. Подобни научноизследователски инфраструктури привличат таланти и учени и стимулират иновациите и бизнес възможностите. Електронните научноизследователски структури по-конкретно създават възможност все по-често да се провеждат съвместни научни изследвания с интензивен обмен на данни, извършвани от разпръснати в различни географски точки екипи, така наречената *eScience* („електронна наука“). Сред предизвикателствата са: гарантиране на националните ангажименти за прилагане на пътната карта на ESFRI, постигане на максимална възвръщаемост на инвестициите на всички нива, преодоляване на пречките пред изграждането на инфраструктури и експлоатацията им, както и осигуряване на свободен достъп за всички изследователи до научноизследователските инфраструктури на територията на Европа. В инициативата „Съюз за иновации“ е включен и ангажиментът до 2015 г. да бъде приключено изграждането или да започне изграждането на 60 % от приоритетните в рамките на пътната карта на ESFRI научноизследователски инфраструктури, които са от общоевропейско значение. За целта са необходими инвестиции, надвишаващи средствата, с които разполагат отделните държави. Необходимо е да се обединят средствата, отпуснати на регионално, национално и европейско равнище, особено за научноизследователски инфраструктури на ERIC (Европейския консорциум за научноизследователски инфраструктури), включително за децентрализирани структури, изискващи участието на възможно най-много държави с национален и регионален капацитет от световна класа.

Много нови европейски научноизследователски инфраструктури се възползват също така от международни партньорства или са европейски клонове на световни мрежи. От решаващо значение е да се осигури контрол на разходите и управление на глобални проекти. Групата на държавите с най-силна икономика (Г-20) се е зела с решаването на тези въпроси с активното участие на Комисията.

---

²⁸ COM(2011) 572.

Държавите членки се приканват:

- да потвърдят финансовите ангажименти за изграждане и експлоатация на ESFRI, на глобални, национални и регионални научноизследователски инфраструктури от общоевропейско значение, особено когато разработват националните пътни карти и бъдещите програми по структурните фондове;
- да премахнат пречките от правно и друго естество пред трансграничния достъп до научноизследователски инфраструктури.

Комисията:

- ще подпомага чрез „Хоризонт 2020“ достъпа до научноизследователски инфраструктури, както и продължаващата цялостна интеграция на тези инфраструктури в ЕС, особено получените статут на ERIC;
- ще насърчава държавите членки да свързват пътните карти за научноизследователските инфраструктури с пътната карта на ESFRI и стратегиите за интелигентно специализиране в програми за научни изследвания и иновации, съфинансирани от структурните фондове, като по този начин увеличат капацитета на по-малко облагодетелстваните региони на територията им да бъдат изградени научноизследователски инфраструктури от общоевропейско и международно значение, както и да участват в работата им;
- ще подкрепя програмите за обучение във връзка с управлението на такива научноизследователски инфраструктури;
- ще разработи, в сътрудничество с ESFRI, e-IRG²⁹ и други заинтересовани страни, „Харта за достъпа“, в която бъдат определени общи стандарти и хармонизирани правила за достъп при използването на научноизследователските инфраструктури;
- ще си сътрудничи с ESFRI, за да определи приоритетите за изпълнението на пътната карта и за да предостави съвети и насоки на държавите членки за преодоляване на пречките от правно, финансово и техническо естество пред изпълнението;
- ще определи, съвместно с ESFRI, e-IRG и други заинтересовани лица, общи принципи за оценяване, критерии за оценка на въздействието и инструменти за наблюдение, които да могат се прилагат в регионални, национални и европейски програми, за да се подпомогне обединяването на средства от различни източници;
- ще си сътрудничи с e-IRG, за да насърчава сближаването на подходите на национално и европейско равнище за разработване и използване на електронните научноизследователски инфраструктури.

²⁹

Група за размисъл относно електронните инфраструктури: www.e-irg.eu.

2.3. Отворен пазар на труда за изследователите

Мобилността на изследователите³⁰ безспорно допринася за реализирането на върхови постижения, но съществуват множество пречки пред създаването на истински европейски пазар на труда за изследователите³¹. Една от най-съществените пречки е липсата на прозрачна, открита и основана на заслуги процедура за подбор на кадри³², което намалява привлекателността на научноизследователската кариера и възпрепятства мобилността, равенството между половете и постигането на резултати в областта на научните изследвания.

Възможностите за мобилност ще се увеличат, ако на чужденците/непостоянно пребиваващите бъде даден достъп до национални стипендии и бъде разрешена преносимостта на тези стипендии отвъд граница³³. В някои случаи това се осуетява поради пречки от правно и административно естество. Инициативи като *Money Follows Researcher* („Парите следват изследователя“)³⁴ показват как могат да бъдат премахнати пречките и как държавите членки и научноизследователските организации могат да организират достъпа и преносимостта на националните стипендии, като същевременно защитават интересите на всички страни.

Други евентуални пречки са политиките по отношение на човешките ресурси, които водят до незадоволителни перспективи за професионалното развитие на младите изследователи, до недостатъчно равенство между половете, до пречки в областта на социалното осигуряване и до недостатъчна мобилност между университетите и предприятията: само един на всеки шест университетски изследователи има опит в частния сектор³⁵. Продължават да съществуват и пречки за справедливото признаване на университетските дипломи.

Държавите членки се приканват:

- да премахнат пречките от правно и друго естество пред прилагането на открити, прозрачни и основани на заслуги процедури за подбор на изследователи;
- да премахнат пречките от правно и друго естество, които възпрепятстват

³⁰ През последните три години около 30 % от изследователите в ЕС са работили най-малко три месеца в чужбина (ЕК, 2010 г.)

³¹ Вж. също така „Програма за модернизиране на системите за висше образование в Европа“, COM (2011) 567

³² Експертна група на Комисията по проблемите на изследователската професия, 2012 г.

³³ *ERA SGHRM report on Access to and Portability of Grants*, (Доклад на координационната група за човешки ресурси и мобилност (SGHRM) към ЕНП за достъпа и преносимостта на стипендиите), 2012 г.

³⁴ 2009 г. ЕСФ/EUROHORCS, *Vision on a Globally Competitive ERA and their Road Map for Actions* (Визия за конкурентоспособно в световен мащаб ЕНП и пътна карта за мерките).

³⁵ *ERA SGHRM report on Professional Development of Researchers* (Доклад на координационната група за човешки ресурси и мобилност (SGHRM) към ЕНП за професионалното развитие на изследователите), 2012 г.

трансграничния достъп до национални стипендии и тяхната преносимост;

- да подкрепят прилагането на Декларацията за ангажираност³⁶ с цел предоставяне на координирана персонализирана информация и услуги на изследователите чрез общеевропейската мрежа EURAXESS³⁷;
- да подпомагат разработването и прилагането на структурирани иновативни програми за обучение на докторанти, в основата на които са залегнали принципите за иновативно обучение на докторанти³⁸;
- да създадат стимулираща рамка³⁹ за прилагане на Стратегията за човешките ресурси по отношение на изследователите, която включва Хартата и Кодекса⁴⁰.

Заинтересованите научноизследователски организации се приканват:

- да обявяват всички свободни работни места в портала за работни места на EURAXESS, като използват общите профили, установени в Европейската рамка за научноизследователски кариери⁴¹;
- да обявяват всички свободни работни места в портала за работни места на EURAXESS, като използват общите профили, установени в Европейската рамка за научноизследователски кариери;
- да наемат изследователи съгласно открити, прозрачни и основани на заслуги процедури за подбор, съобразени с нивото на позицията и с основните принципи на Хартата и Кодекса, като бъдат допуснати за кандидатстване и граждани на държави извън ЕС;
- да разработят стратегии в подкрепа на професионалното развитие на изследователите, съобразени със Стратегията за човешки ресурси по отношение на изследователите;
- да определят и въведат принципи за осигуряването на достъп до националните стипендии и за преносимостта им;
- да осигурят структурирани обучения за докторанти, основани на принципите за

³⁶ Чрез тази декларация членовете на мрежата EURAXESS потвърждават целите на EURAXESS
³⁷ Тази мрежа свързва четири дейности (работни места, услуги, права и връзки), посветени на професионалното развитие и мобилността на изследователите: <http://ec.europa.eu/euraxess>
³⁸ COM(2011) 567; Заключение на Съвета 126375 от ноември 2011 г.

³⁹ ERA SGHRM report on Human Resources issues (Доклад на координационната група за човешки ресурси и мобилност (SGHRM) към ЕНП по въпросите за човешките ресурси), 2012 г.

⁴⁰ <http://ec.europa.eu/euraxess/index.cfm/rights/strategy4researcher>

⁴¹ http://ec.europa.eu/euraxess/pdf/research_policies/Towards_a_European_Framework_for_Research_Careers_ofinal.pdf

⁴² По подобие на инициативата „Партньорства и мостове между промишлеността и академичната общност“ по програма „Мария Кюри“ и на следващата подобна инициатива в рамките на програма „Хоризонт 2020“.

⁴³ [http://www.ehea.info/uploads/\(1\)/Bucharest%20communique%202012.pdf](http://www.ehea.info/uploads/(1)/Bucharest%20communique%202012.pdf)

⁴⁴ COM(2012) 55.

иновативно обучение на докторанти;

- да разработят и въведат структурирани програми с цел увеличаване на мобилността между промишлеността и академичните среди⁴².
- **Комисията:**
- ще засилва сътрудничеството и координирането в мрежата EURAXESS, което ще я превърне в средство за изследователите да получат достъп до съобразено със специфичните им нужди съдействие;
- ще подкрепя създаването на Европейски механизъм за акредитиране, който да се използва за основано на Хартата и Кодекса управление на човешките ресурси в университетите и във финансираните с публични средства изследователски институти;
- ще подкрепя работата на група от държави „инициаторки“ за въвеждането на автоматично признаване на сравними дипломи⁴³;
- ще предприема инициативи за преодоляване на пречките в областта на социалното осигуряване на изследователите в ЕС и за по-нататъшно улесняване на влизането и пребиваването на изследователи — граждани на трети държави, като:
  - разясни в съобщение разпоредбите на ЕС относно координацията на схемите за социална сигурност за групи работници с висока степен на мобилност в рамките на ЕС, в това число изследователите;
  - поднови работата по директивата относно преносимостта на пенсиите, в която ще се определят минималните стандарти за придобиване и запазване на допълнителни пенсионни права⁴⁴;
  - подкрепи заинтересованите страни при създаването на общоевропейски допълнителен(ни) пенсионен(ни) фонд(ове) за изследователите;
  - преразгледа Директива 2005/71/ЕО относно специфична процедура за прием на граждани от трети страни за целите на провеждане на научноизследователска дейност.

2.4. Равенство между половете и застъпване на политиката за равнопоставеност между половете в научноизследователската дейност

Въпреки стратегиите за равенство между половете на национално равнище и на равнището на ЕС, европейската научноизследователска дейност все още страда от значителна загуба и от недостатъчно използване на висококвалифицираните жени. Годишното увеличение на броя на жените, избрали изследователското поприще, се равнява на по-малко от половината от броя на жените, дипломирали се с докторска степен, и твърде малко жени заемат лидерски позиции или участват във вземането на решения. През 2005 г. Съветът постави за цел 25 % от водещите научноизследователски позиции в публичния сектор да се заемат от жени, но през 2009 г. само 13 % от ръководителите на висши учебни заведения са били жени⁴⁵. Също

⁴⁵ *She Figures* от 2009 г.

така продължава да е ограничено застъпването на въпросите, свързани с равенството между половете, в разработването, оценяването и изпълнението на научни изследвания.

Основното предизвикателство е да се направят подобрения във всички тези направления, за да се повишат качеството и значението на научните изследвания. Комисията вече се е ангажирала да гарантира, че поне 40 % от участниците във всички нейни експертни групи, комисии и комитети са от по-слабо представения пол и особено ще наблегне на това в рамките на програмата „Хоризонт 2020“.

Държавите членки се приканват:

- да създадат правна и политическа среда и да осигурят стимули:
  - за премахване на пречките от правно и друго естество пред подбора, задържането и напредването в кариерата на жените изследователи, като същевременно съблюдават стриктно законодателството на ЕС в областта на равенството между половете⁴⁶ за отстраняване на дисбаланса между половете в процеса на вземане на решения;
  - за засилено застъпване на въпросите, свързани с равенството между половете, в научноизследователските програми.
- да се ангажират в партньорства с агенции за финансиране, научноизследователски институти и университети, за да могат да насърчават културните и институционалните промени за равенство между половете — харти, споразумения за резултати, награди;
- да гарантират, че поне 40 % от по-слабо представения пол участват в комитети, натоварени с подбора /професионалното развитие на кадри и със създаването и оценяването на научноизследователски програми.

Заинтересованите научноизследователски организации се приканват:

- да въведат институционални промени в управлението на човешките ресурси, финансирането, процеса на вземане на решения и научноизследователските програми с помощта на планове за равенство между половете, които имат за цел:
  - да се извършва оценка на въздействието/да се провеждат одити на процедури и практики с цел идентифициране на неравнопоставеност между половете;
  - да се прилагат иновационни стратегии за коригиране на всяка неравнопоставеност;
  - да се определят цели и да се проследява напредъкът чрез конкретни показатели.

Комисията:

- ще насърчава равенството между половете и застъпването на въпросите, свързани с равенството между половете, в програмите и проектите по „Хоризонт 2020“, от създаването до прилагането и оценяването им,

⁴⁶ Вж. Директива 2006/54/ЕО.

включително чрез използване на стимули;

- ще предложи през 2013 г. *Препоръка към държавите членки* с общи насоки относно институционалните промени за насърчаване на равенството между половете в университетите и научноизследователските институти.

2.5. Оптимален обмен и трансфер на научни знания, както и достъп до тях

За научните изследвания и иновациите е от полза учените, научноизследователските институти, предприятията и гражданите да имат достъп до научните знания, да ги обменят и използват, както и да имат възможност съевременно да изразяват своите очаквания или опасения в това отношение. Сред основните предизвикателства е по-широкото въвеждане на свободен достъп (*Open Access*) — т.е. безплатен интернет достъп до финансирани с публични средства научни публикации и данни, както и използването им — предвид нееднаквата степен на развитие на политиките на държавите членки в тази област. По-общо казано, за да се засили икономическото въздействие на научните изследвания, е необходимо да насърчаваме „откритите иновации“ (*open innovation*), връзките между научните изследвания, предприятията и образованието (триъгълника на знанието) чрез Европейския институт за иновации и технологии (EIT) и по-конкретно — трансфера на знания между публичните научноизследователски институти и частния сектор, като същевременно зачитаме правата на интелектуалната собственост. Тъй като създаването и трансферът на знания стават най-често по цифров път, посредством насърчаването на цифрово ЕНП трябва да бъдат премахнати и всички пречки пред безпроблемния онлайн достъп до цифрови научноизследователски услуги за сътрудничество, обработка на информация и достъп до научна информация (*e-Science*), както и до електронни инфраструктури. Различните възможности за трансфер и обмен на знания, както и за достъп до знания трябва да бъдат застъпени по подходящ начин в сътрудничеството с държави извън ЕС в областта на научните изследвания.

Държавите членки се приканват:

- да определят и координират политиките си по отношение на достъпа до научна информация и опазването ѝ⁴⁷ да гарантират, че финансираните с публични средства научни изследвания допринасят за „откритите иновации“ и насърчават трансфера на знания между публичния и частния сектор посредством национални стратегии за трансфер на знания;
- да хармонизират политиките за осигуряване на достъп до публични научноизследователски и образователни електронни инфраструктури и за използването им, както и за свързаните с тях цифрови научноизследователски услуги, които правят възможно създаването на консорциуми между различни видове публични и частни партньори;
- да приемат и прилагат национални стратегии за електронна идентификация на изследователите, с която на изследователите се дава транснационален достъп до цифрови научноизследователски услуги.

⁴⁷

Комисията планира да приеме в скоро време съобщение и препоръка по този въпрос.

Заинтересованите научноизследователски организации се приканват:

- да приемат и прилагат мерки за свободен достъп до публикации и данни, произтичащи от финансирани с публични средства научни изследвания;
- да прилагат и популяризират въвеждането на електронна идентификация и на цифрови научноизследователски услуги;
- да гарантират оптимално взаимодействие, връзки и стратегическо партньорство между академичните среди и промишлеността и да очертаят съвместни научноизследователски програми с цел извличане на максимална полза от резултатите на научните изследвания;
- да подобрят признаването и професионализацията на дейностите за трансфер на знания и да засилят ролята на службите за трансфер на знания.

Комисията:

- ще обяви свободния достъп до научни публикации за основополагащ принцип при всички финансирани от ЕС проекти по „Хоризонт 2020“; ще разработи гъвкав подход по отношение на научноизследователските данни, съобразен с различните научни области и бизнес интереси;
- ще продължи да финансира проекти, свързани със свободния достъп;
- ще приеме съобщение и препоръка към държавите членки относно достъпа до научна информация в цифровата епоха и опазването ѝ;
- ще предложи пътна карта за разработване на електронна инфраструктура с цел подпомагане на електронната наука (*e-Science*) чрез свободен достъп до инструменти и средства за научни изследвания;
- ще подпомага дейностите за повишаване на осведомеността на заинтересованите страни относно свободния достъп (*open access*) и електронната наука (*e-Science*);
- ще разработи, посредством оценка на съществуващите инициативи, цялостна политика за „открити иновации“ (*open innovation*) и за трансфер на знания и ще се консултира със заинтересованите страни по нея;
- ще работи със заинтересованите страни за създаването на набор от образци на споразумения за консорциум с цел засилване на трансфера на знания;
- ще съдейства за организирането на форум на държавите членки за редовен обмен и отчитане на напредъка на национално равнище във връзка с предоставянето, въвеждането и използването на цифрови научноизследователски услуги.

3. УСЛОВИЯ ЗА УСПЕХ – ПОЛИТИЧЕСКА ВОЛЯ, ОТГОВОРНОСТ, НАЧИНИ ЗА ПРЕДОСТАВЯНЕ И ПРОЗРАЧНОСТ

Държавите членки — основни действащи лица

На първо място държавите членки трябва да направят необходимите национални реформи и да създадат нужните условия, за да може да приключи изграждането на ЕНП. Те трябва да подкрепят изпълнението на тези реформи, като улеснят действията на научноизследователските и финансиращите организации. За оптимално изпълнение ще са необходими постоянни и *ad hoc* работни структури и процеси, както и контрол на по-високо ниво от страна на Съвета⁴⁸. Това може частично да се постигне чрез адаптиране на съществуващите комитети и групи на ЕНП като например Комитета за европейското научноизследователско пространство (ERAC), който е главният консултативен орган към Съвета и Комисията във връзка с ЕНП и чийто мандат предстои да бъде преразгледан до края на 2012 г.⁴⁹. Необходимо е също така държавите членки да изпълняват и функции, свързани с наблюдението и оценяването на напредъка, както и с подпомагането на политическото управление в контекста на годишния цикъл на европейския семестър.

Заинтересованите страни в научните изследвания — ускоряване на изпълнението

Заинтересованите научноизследователски организации трябва да поемат отговорност за действията във връзка с ЕНП, възложени им в рамките на предоставената им от националните органи компетентност. Съответните заинтересовани научноизследователски организации ще бъдат приканени да подпишат заедно с комисаря съвместно изявление, в което най-общо ще се изразява готовността им да работят за приключване изграждането на ЕНП. Те трябва да посочат конкретните действия във връзка с ЕНП, които възнамеряват да предприемат по отношение на графика, резултатите, публичното отчитане за напредъка и т.н., в меморандум за разбирателство, подписан съвместно с Комисията, или в едностранна декларация, която уведомява съответните национални органи и останалите партньори.

Комисията – засилена подкрепа

Комисията ще предприеме горепосочените действия на своя отговорност, а за останалите действия ще подкрепя държавите членки и заинтересованите организации. Тя ще гарантира, че програма „Хоризонт 2020“ ще помогне да се затвърди съществуването и функционирането на ЕНП от 2014 г. нататък, като подкрепя съобразени с ЕНП действия, свързани с кариерата и мобилността на изследователите, с равенството между половете, трансграничното сътрудничество, свободния достъп, трансфера на знания и инфраструктурите. Тя ще гарантира разработването на политика на приобщаване в ЕНП, като подкрепя структурния диалог със заинтересованите научноизследователски организации и съответните органи на гражданското общество, например под формата на специална платформа за заинтересованите страни.

---

⁴⁸ Съветът може също така да се позове на ежегодните конференции на министрите във връзка с ЕНП, които включват асоциирани държави, и за които се получават данни от Комитета за европейското научноизследователско пространство (ERAC) и от Комисията.

⁴⁹ Резолюция на Съвета № 10255 от 10 май 2010 г.

Прозрачно наблюдение

С подхода на засиленото партньорство, очертан в настоящето съобщение, не се заменят законодателни разпоредби, нито се изключва правото на Комисията да прави законодателни предложения въз основа на новите, свързани с ЕНП разпоредби в ДФЕС. Поради това Комисията ще разработи солиден механизъм за наблюдение на ЕНП (*ERA monitoring mechanism*, ЕММ), основан на показатели⁵⁰ за всички действия, чиято цел ще бъде да се наблюдават реформите на политиките във връзка с ЕНП и тяхното прилагане, да се осигури прозрачност за Съвета, Европейския парламент и научната общност, както и да служи за основа на собствените ѝ бъдещи решения. Комисията ще определи изходното положение за 2012 г., като използва официална статистика и резултати от проучвания/анкети. В първия годишен доклад за напредъка на ЕНП през 2013 г., който ще бъде изпратен на Съвета и на Европейския парламент, ще бъде направено сравнение между изходното положение и действията, обявени от държавите членки вследствие на настоящето съобщение. След 2014 г. на Съвета и Европейския парламент ще се предоставя пълна оценка на напредъка. Ако напредъкът не е достатъчен, ще бъдат разгледани различни алтернативи, включително основаните на новите разпоредби в ДФЕС законодателни варианти, посочени в придружаващата оценка на въздействието. Наблюдението ще се извършва в тясна връзка с европейския семестър, за да се запази съгласуваността с други важни дейности за наблюдение, напр. за Съюза за иновации и за „Хоризонт 2020“.

---

⁵⁰

Вж. примерен списък в приложението към придружаващия работен документ на службите на Комисията за оценката на въздействието: така напр. дялът на националния държавен бюджет за НИРД, отпуснат за конкурентно проектно финансиране — като показател за ефективността на националната система за научноизследователска дейност, или дялът на обявените в EURAXESS свободни работни места за изследователи в целия ЕС — като показател за открит подбор.